

sa— la radiografia interior i exterior del signe femení des d'un punt de vista polièdric, reivindicatiu, independent i compromès.

Max Aub, denuncià la situació social dels escriptors valencians i en particular feia una al·lusió directa sobre l'oblit en què havien caigut l'obra i la persona de Maria Beneyto: «*Pero, ante todo, es un poeta. Desde luego el mejor de Valencia. No parecen hacerle gran caso. Ella se ha dejado vencer por la desgana, la indiferencia que la rodea. Sin duda las razones son políticas*». Fins i tot hom va pensar que havia mort. El descens de l'autora va ser tan gran, en un moment determinat, que va decidir no escriure més. I desaparèixer del món literari en tots els sentits.

Fet i fet, després d'haver restat en silenci durant gairebé quinze anys, a par-

tir de la reedició de *La dona forta* (1990) i la concessió del Premi de les Lletres Valencianes (1992), l'escriptora ha tornat a la vida pública amb l'edició de diverses obres, tries, entrevistes, homenajes o recitals. Una veritable eclòsió tant per la força com per la qualitat dels nous llibres amb els quals ens ha obsequiat. Però sobretot el que més important ha estat és el retorn a enllestir diversos projectes literaris. L'ofici creatiu és per a Beneyto l'eix fonamental en el qual vertebrava la raó de viure. Amb més d'una trentena d'obres publicades, la seua veu encara té moltes coses a dir. Com ha deixat ben palès, molt recentment, amb *Bressoleig a l'insomni de la ira*, sense cap mena de dubte, el seu millor i més contundent llibre.

Josep Ballester

EI to alhora afable i ferm, la forma alhora convencional i espontània, però sobretot (així ho recorde jo) la seua amorosa interpel·lació al altres, al pròisme, i en particular al pròisme masculí, des de la seua feminitat franca i profunda. Després hom s'adonaria que els seus escenaris ciutadans i la seua insistència compassiva, des del seu jo profund i clarament femení, envers el tràngol vital dels altres, envers les limitacions compartides de la pròpia condició humana, concretada en les diverses persones que pul·lulen pels carrers freqüentment inhòspits de les grans ciutats, lluny de la naturalesa primigènia, presagiaven i s'avançaven al que seria en pocs anys (al que era ja) el tema obligat de la «vertadera poesia» durant el regnat de l'anomenada generació dels cinquanta: la poesia social. Fos com fos, tota aquella producció va merèixer molt prompte el privilegi de veure's reunida en un volum comprensiu, en una d'aquelles «obres completes» provisionals que consagren la vigència del conjunt d'una obra en construcció. Aquest volum, *Poesía (1947-1964)*, va ser el meu descobriment de la veu de Maria Beneyto. Probablement, quan m'arribà a les mans, en alguna llibreria d'ocasió, amb el lloc pla i les tapes dures, blanques, on sis acolorades majúscules lluien una enormitat vegetal, feia quatre o cinc anys que aquest llibre, que recollia tots els versos publicats per l'autora fins al 1964, circulava per les mans dels lectors de poesia de tot arreu dels àmbits de la llengua castellana. Era a les darreries del decenni dels seixanta, un temps difícil ja d'imaginar per a la joventut poètica que ara bull a València, i el nom de Maria Beneyto, ho

Petita història d'una llengua a una altra

recorde, m'havia arribat abans que l'oportunitat de tastar la seua obra. M'apareixia ja, doncs, pel fet d'haver merescut que una col·lecció tan «important», «Selecciones de poesía española», de Plaza & Janés, reunís en un de sol els seus quatre o cinc llibres anteriors, amb el prestigi de la paisana cèlebre que un poeta jove, i valencià, no podia ignorar. Des d'aquella lectura, he continuat fidel a l'única veu poètica femenina que m'ha corprès mai tant per una condició com per l'altra, indestriablement. La «meua» va ser, segurament, la darrera generació valenciana que hagué de retrobar-se amb la seua llengua natural mitjançant una dolorosa metamorfosi que no cal ara tornar a explicar. Doncs bé: el bilingüisme assumit de Maria Beneyto, que ella mateixa ha apuntat en alguna ocasió com a motiu de no sé quin rebuig, en algun temps, per part dels uns i dels altres, en una societat literària dividida i fins a un cert punt enfrontada entre dues llengües, va fer possible en canvi, per a mi, l'alleujament de no haver perdut una companyia estimada, feta la inexcusable travessia en què es deixen arrere, sense remei, velles complicitats que ara s'havien convertit en un llast per a la via del retrobament amb la pròpia identitat, que tan eficaçment ens havia estat furtada i amagada. També se'ns havia

ocultat i amagat, doncs (aquesta era la meua sensació, o la meua sospita), l'accent més entrançable d'aquesta veu tan nostra. Temps després, l'any vuitanta, encarregat de la direcció «en l'ombra» (una ombra paternal i prestigiosa, ben cert, la del mestre Fuster) de la naixent «Biblioteca d'Autors Valencians», amb què es tractava de proporcionar, a recer de la IVEI (de fausta memòria), una selecció més o menys canònica de la producció literària valenciana en català al llarg dels segles, el primer volum que vaig imaginar no va ser altre que una edició conjunta dels quatre reculls de poemes editats fins llavors en aquesta llengua per Maria Beneyto, amb la intenció que es pogués repetir en un altre lector, però ara en valencià, aquella meua primera joiosa descoberta. Aquesta és la petita prehistòria intimista de *Poesía (1952-1993)*. Que no aparegués fins al 1997 té explicacions d'un altre ordre, com ara la sobreabundància de poesia disponible, i la millor escaïença, doncs, de reeditar primer *La dona forta*. Si les hordes enemigues de la nostra «normalització» cultural no haguessen arribat a assaltar i dissoldre la IVEI i a desvirtuar la «Biblioteca d'Autors Valencians» quan ho van fer, aquesta hauria acollit encara també els relats de *La gent que viu al món*. Amb tot, Maria Beneyto restà (amb una sola excepció) com l'únic autor viu, i repetit, de tota l'etapa «genuïna» de la venerable sèrie, i, malauradament, el que la clausurà. Una petita prehistòria intimista, això és: d'un llibre a un altre llibre, de *Poesía en Poesía*, d'una llengua a una altra, de lector a lector.